

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Зінов'єва Аліна Віталіївна

*слухачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету історії, бізнес-освіти та права*

*Науковий керівник: **Зеленко Інна Павлівна***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

м. Кропивницький, Україна

Державна таємниця – це найважливіші для країни відомості в різних сферах її життєдіяльності. Витік такої важливої інформації ставить під загрозу як окремі сфери державних інтересів, так і національну безпеку держави загалом. Тому охорона державної таємниці завжди була й надалі залишається складовою частиною загальної системи забезпечення національної безпеки нашої держави [1, с. 37].

У тлумачному словнику під таємницею розуміють «те, що приховується від інших, відоме не всім; секрет; те, що не підлягає розголошенню; відомості, знання про щось, способи досягнення чогонебудь, невідомі іншим» [2, с. 1227].

Складність поняття передбачає різноманітні визначення державної таємниці.

Т. Ю. Вислоцька розглядає загальне поняття «таємниця» як обмежену законодавством інформацію, доступ до якої належить певному колу осіб, що стала відома у силу професійної, службової або іншої діяльності, посягання на яку спричиняє негативні суспільно небезпечні наслідки у вигляді шкоди [3, с. 170].

З погляду І. І. Трембач державна таємниця є видом таємної (секретної) інформації, інформації з обмеженим доступом у певних (визначених) сферах відносин, посягання на яку може спричинити шкоду національній безпеці держави [4, с. 230].

К. В. Антонов вважає, що державна таємниця – це правовий інститут держави, що дозволяє їй проводити незалежну політику, обстоювати власні інтереси, мати можливість впливати на поведінку інших держав та перебіг міжнародних подій у бажаному для себе напрямі [5, с. 356].

А. М. Супруненко визначає державну таємницю як інформацію, певні відомості, несанкціонований доступ до яких може заподіяти шкоду інтересам [6, с. 14].

На законодавчому рівні поняття державної таємниці закріплено у ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 № 3855-ХІІ відповідно до якого «державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому законом, державною таємницею і підлягають охороні державою» [7].

Для кращого розуміння поняття необхідно визначити його ознаки.

Т. Ю. Вислоцька надає такі загальні ознаки «таємниці»: 1) предметом таємниці є інформація; 2) інформація обмежена у доступі; 3) доступ до такої інформації належить певному колу осіб; 4) змістом таємниці є інформація, що стала відома в силу професійної, службової або іншої діяльності; 5) посягання на таку інформацію може заподіяти суспільну небезпеку [3, с. 170].

Укладачі науково-практичного коментаря до інформаційного законодавства України виокремлюють ознаки державної таємниці, що характеризують її сутність: 1) дуже важлива інформація; 2) її розголошення може завдати шкоди державним інтересам; 3) перелік інформації, що може бути віднесеним до державної таємниці, закріплюється законом; 4) вона охороняється засобами адміністративної і кримінальної відповідальності; 5) для її охорони створений спеціальний режим – режим таємності [8, с. 12].

В. І. Олійник формулює такі ознаки державної таємниці (як кримінально-правового явища): 1) цей вид таємниці містить відомості (інформацію) у певних сферах життя держави, що закріплені нормативно (у нормах Закону України «Про державну таємницю» виділяються відомості у сфері оборони; у сфері економіки, науки й техніки; у сфері зовнішніх відносин; у сфері державної безпеки та охорони правопорядку; Закону України «Про доступ до публічної інформації», у Зводі відомостей містяться дані, що становлять державну таємницю тощо); 2) це відомості мають відповідний гриф секретності. суворо регламентований порядок засекречування і розсекречування, процедури допуску до роботи з ними, закріплені на законодавчому рівні; 3) відомості можуть бути відомі або довірені тільки особам, які мають до них допуск, на яких поширюється обов'язок зберігати ці відомості в таємниці; 4) недоторканність відомостей забезпечується державним захистом і встановленою юридичною відповідальністю (передусім

кримінально-правовою); 5) незаконне отримання і поширення цих відомостей може заподіяти шкоду передусім національним інтересам [9, с. 145].

Отже, державна таємниця є видом таємної (секретної) інформації, інформації з обмеженим доступом у певних (визначених) сферах відносин, посягання на яку може спричинити шкоду національній безпеці держави. Ознаками її є 1) дуже важлива інформація; 2) її розголошення може завдати шкоди державним інтересам; 3) перелік інформації, що може бути віднесеним до державної таємниці, закріплюється законом; 4) вона охороняється засобами адміністративної і кримінальної відповідальності; 5) для її охорони створений спеціальний режим – режим таємності.

Література:

1. Пузирний В. Ф. Державна таємниця: поняття та сутність. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики. Адміністративне право*. 2020. № 1(6). С. 37–41.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.

3. Вислоцька Т. Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 275 с.

4. Трембач І. І. Поняття державної таємниці як об'єкта кримінально-правової охорони. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Спецвипуск. Частина 1. С. 227–230.

5. Антонов К. В. Проблеми правової охорони інституту державної таємниці у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 355–358. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/94.pdf

6. Супруненко А. М. Організація охорони державної таємниці в Україні : навч. посіб. / А. М. Супруненко, І. І. Башта, А. М. Лисеюк, К. С. Свіріна ; Ун-т ДФС. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 370 с.

7. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення 30.10.2024).

8. Інформаційне законодавство України: науково-практичний коментар / за ред. Ю. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ : ТОВ Юридична думка, 2006. 232 с.

9. Олійник, В. І. Визначення родової належності поняття «державна таємниця». *Право і суспільство*. 2015. № 5 (2). С. 143–148.